

EVLİLİK ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMININ GELİŞTİRİLMESİ VE SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (ERZİNCAN ÖRNEĞİ)

DEVELOPING THE PREMARITAL EDUCATION PROGRAM AND EVALUATION OF ITS RESULTS (ERZİNCAN CASE)

DOI: 10.33404/anasay.1241099

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article¹

İbrahim AKSAKAL*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı araştırmacı tarafından hazırlanmış olan evlilik öncesi eğitim programının genç yetişkin üniversite öğrencilerine uygulanması ve sonuçların etkinlik düzeyinin belirlenmesidir. Bu amaçla ilgili literatür taranmış ve 14 hafta sürecek olan bir eğitim müfredatı hazırlanmıştır. Çalışma grubu tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmaya kadın ve erkek katılımcılardan oluşan 104 bekâr üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma deneysel desende tasarlanmıştır. 14 hafta süren eğitimin birinci haftasında çalışma grubuna Evlilik Tutum Ölçeği, Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği, Evlilik Olgunluk Ölçeği ve Evlilik Beklenti Ölçeği gerekli izinler alınarak uygulanmıştır. Eğitim tamamlandıktan sonra aynı ölçekler yeniden uygulanmış ve ön test ile son test arasındaki farka bakılarak çalışmanın başarısı değerlendirilmiştir. Ön test ve son test sonuçlarının verileri SPSS 22 paket programı ile

1- Makale Geliş Tarihi: 23. 01. 2022 Makale Kabul Tarihi: 20. 02. 2022

* Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü ibrahimaksakal25@hotmail.com, **ORCID ID** <https://orcid.org/0000-0002-3367-3194>

analiz edilmiştir. Normal dağılım özelliği gösteren verilerin analizi bağımlı gruplar t testi ile normal dağılım özelliği göstermeyen verilerin analizi ise Wilcoxon işaretli sıralar testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda evlilik öncesi eğitimin, evlilik olgunluk düzeyi, romantik ilişkilerde çatışma çözme becerileri ve evlilik beklenti düzeyleri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Fakat eğitim programının evlilik tutum düzeyine anlamlı bir etkisinin olmadığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Aile, Evlilik Öncesi Eğitim, Evlilik Eğitimi

ABSTRACT

The aim of this research is to apply the premarital education program prepared by the researcher to young adult university students and to determine the effectiveness of the results. For this purpose, the relevant literature was searched and a 14-week training curriculum was prepared. The study group was determined by random sampling method. 104 single university students, consisting of male and female participants, participated in the research. The research was designed in an experimental design. In the first week of the 14-week training, the Marriage Attitude Scale, Conflict Resolution Styles in Romantic Relationships, Marriage Maturity Scale and Marriage Expectation Scale were applied to the study group after obtaining necessary permissions. After the training was completed, the same scales were reapplied and the success of the study was evaluated by looking at the difference between the pretest and the posttest. The data of the pre-test and post-test results were analyzed with the SPSS 22 package program. The analysis of data showing normal distribution was analyzed with dependent groups t-test, and the analysis of data not showing normal distribution was analyzed with Wilcoxon signed-rank test. As a result of the research, it was determined that premarital education had positive effects on marital maturity level, conflict resolution skills in romantic relationships and marital expectation levels. However, it was observed that the education program did not have a significant effect on the level of marriage attitude.

Keywords: Marriage, Family, Premarital Education, Marriage Education

Giriş

Tek ebeveynli aileler bugün Amerika'da en hızlı yayılan aile yaşam tarzıdır ve geleneksel iki ebeveynli ailelere göre 21 kat daha hızlı büyümüştür. Amerikan ailesinde bir taraftan iki ebeveynli aile sayısı azalırken diğer taraftan tek ebeveynli aile sayısında artış olmuştur (Gongla & Edward H. Thompson, 1988). Bir çok kadın ve erkek mutsuz

bir aile kurmaktansa yalnız yaşamayı seçmeye başlamıştır. Gongla ve Edward (1988), 1980'lerde artan tek ebeveynli aile sayısının iki ebeveynli ailelerin beşte birinden fazlasını temsil ettiğini belirtmektedir.

Çeşitli araştırmalar çiftlerin evlilikten gerçekçi olmayan beklentilerinin olmasının boşanmaya ve başarısız evlilik yaşamaya etki ettiğini ortaya koymuştur (Laner & Russel, 1995). Gleen (1991), 1973-1998 yılları arası elde edilen ABD ulusal verilerinden hareketle evlilik başarısını mümkün kılan eğilimleri tespit etmeye çalışmıştır? Gleen'in cevabını aradığı soru şuydu: Başarılı olan ve devam eden evlilikler ile başarısız olan ve boşanma ile sonuçlanan evlilikler arasındaki farklıklar nelerdir? Ayrıca evliliklerin tatmin edici olması ile evlilik süresi arasında bağlantı var mı? Gleen'in cevabını aradığı şey birçok aile araştırmacısı tarafından da merak edilmekte ve cevabı aranmaktadır. Evlilikte çiftlerin birbirlerine alışması ve işlerin yoluna girmesi için gerekli süre nedir?

Flört sürecinde çiftlerin karşılıklı olarak yüksek motivasyonu sayesinde evliliğe dair heyecan ve yüksek beklentiler oluşmaktadır. Flört eden çiftler daha fazla verici ve daha az alıcı bir sosyal alışveriş ilişkisi kurarlar. Evli olmayan partnerler ise flörtün bu yanıltıcı atmosferine kapılarak gerçekçi olmayan beklentilere girer ve evlendikten sonra da ilişkinin aynı biçimde devam edeceğini düşünürler. Fakat çoğunlukla evlilikten sonra her iki taraf da yüksek beklentiden dolayı hayal kırıklığı yaşar. Birçok çiftin evlendikten sonra hayal kırıklığı yaşadığı çeşitli araştırmalar tarafından ortaya konmuştur. İnsanlar arasında evliliğin aşkı öldürdüğüne dair yaygın bir düşünce vardır. Evliliğin aşkı öldürmesi hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Fakat evlilikten sonra ilişkinin boyunun değiştiğine şüphe yoktur. Zira flört ilişkisi kamusal alanda yaşanırken evlilik özel alanda yaşanan bir ilişki biçimidir. Ayrıca flört iki yetişkin arasında yaşanan bir ilişkidir fakat evlilik aile gruplarının da dahil olduğu bir birlikteliktir.

Sabatelli (1988), flört ilişkileri ile evlilik ilişkileri arasında beklenti farklılıklarının olduğunu ifade edenler arasındadır. Çiftler arasındaki ilişki her ne olursa olsun karşılıklı bir beklenti vardır ve bu beklenti evlilik ilişkisinde flört ilişkisine göre daha farklıdır. Ayrıca bireylerin evlilikten beklentileri kişiden kişiye değişmektedir. Sabatelli evli bireylerin evlilikten beklentilerinin evlilik boyunca aynı kalmadığını ve zamanla değiştiğini de ifade eder (Sabatelli, 1988). Öyleyse aile birliğinin gelişimsel bir yönü vardır ve her gelişim döneminde aile kurumu farklı bir kimliğe bürünmektedir. Çiftler evliliğin ilk yıllarında ve ilerleyen yıllarında birbirlerinden farklı beklentiler içine

girebilmektedir. Burada önemli olan şey değişen beklentilere her iki tarafın da uyum sağlama başarısıdır.

Evlilik kararı alırken gözden kaçan en önemli konulardan biri gerçekçi olmayan beklentilerdir. İrrasyonel beklentiler ise bireyin amacına ulaşmasının önündeki önemli bir engeldir. (Larson, 1992). Larson (1992), eş seçiminde en yaygın irrasyonel inançları ve beklentileri belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada evlenme sürecinde olan bireylerde yaygın bir biçimde; mükemmel eş, kusursuz benlik, kusursuz ilişki, aşk bütün sorunları çözer ve zıtlar birbirini tamamlar gibi beklenti tipleri belirlemiştir. İnsanların evlilikten gerçekçi olmayan beklentilerinin olması zamanla ilişkinin doyumsuz olmasına sebep olabilmektedir. Sabatelli (1998), evli ve evli olmayan çiftlerin evlilikten beklentilerini belirlemek amacıyla karşılaştırmalı bir çalışma yapmıştır. Elde edilen sonuçlara göre evli olmayan bireylerin evlilikten bekletimleri ile evli bireylerin beklentileri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca kadınların evlilik beklentilerinin erkeklerden düşük olduğu elde edilen bir başka sonuçtur (Sabatelli, 1988, s. 219-220). Sabatelli (1988), evli olmayan çiftlerin evlilikten gerçekçi olmayan çeşitli beklentiler içerisinde olduğunu buna karşılık evli çiftlerin daha gerçekçi beklentilere sahip olduğunu ifade etmiştir. Bagorazzi ve diğerleri (1981), Amerika’da boşanma oranlarının ve aile içi çatışmalarının arttığını ve evlilik öncesi eğitim programlarının eş edaylarının ilişkilerini daha sağlıklı bir biçimde değerlendirmelerine yardımcı olabileceğini ifade etmektedir.

Gerçekçi olmayan evlilik beklentileri evlilik boyunca çeşitli sorunların yaygın biçimde yaşanmasına sebep olmaktadır. Evlenme sürecindeki bireyler kendilerini evliliğe duyuşsal anlamda yeteri kadar hazırlamadıklarında doyumsuz evlilik yaşama ihtimali artmaktadır. Risch ve diğerleri (2003), evlilik doyumu düşük olan çiftlerin yaşadığı en yaygın sorunları incelemiştir. Evlilik çatışması yaşaya çiftlerin bildirdiği en yaygın sorunlardan biri iş ile aile arasındaki dengenin kurulması olarak tespit edilmiştir. Cinsel ilişki sıklığı ve cinsel tatminsizlik katılımcıların bildirdiği en sorunlu konulardan ikincisi olmuştur. Finansal mali konular çiftlerin (hem kadınlar hem de erkekler) bildiği üçüncü en önemli sorun olarak tespit edilmiştir. Çiftlerin bildirdiği bir başka konu da ev işleriyle ilgili beklentiler olmuştur (Risch, Riley, & Lawler, 2003). Modern çiftlerde erkeklerin yaptığı ev içi görevler geçmiş yıllara göre iki katına çıkmasına rağmen hala erkeklerin üstlendiği sorumluklar kadınların yarısı kadardır (Risch, Riley, & Lawler, 2003). Çiftlerin bildirdiği sorunlardan karşılıklı çekişme ve iletişim sorunları yedinci ve sekizinci sırada yer almaktadır. Çiftlerin bildirdiği dokuzuncu ve onuncu sıradaki problemler ise ebeveynler akrabalar ve köken aile ile yaşanan sorunlardır (Risch, Riley,

& Lawler, 2003). Ray (1990), çift kariyerli çiftlerin iş ve aile ilişkileri arasında denge kurmada zorlandıklarını ve buna bağlı gerginlik, stres, aşırı iş yükü ve çelişkili talepler gibi çeşitli sorunlar yaşandığını ifade edenlerden biridir.

Üniversite eğitimi öğrencileri sadece kariyer süreçlerine değil aynı zamanda hayatın kendisine hazırlamalıdır. Zira üniversite eğitiminden sonra bireyler bir meslek dalında uzmanlaşmaya başlamakla beraber özel hayatlarını da düzenlemek ve kendilerine ait hayat planlamak zorunda kalırlar. Evlenme ve aile olma da bu planların en önemlilerinden biridir. Üniversite öğrencilerinin evlilik ve aile kurumuna hazırlıklı olması toplumda yaygın biçimde yaşanan aile krizinin, aile içi şiddet ve geçimsizlik sorunlarının azalmasına katkı sağlayacaktır. Evlilik öncesi eğitim programları evlenme çağında olan üniversite öğrencilerinin yakın zamanda yapacakları evlilikle ilgili ön yargılarını ortadan kaldıracak, evlilik beklentilerinin daha gerçekçi olmasını sağlayacak, çatışma çözme becerilerini geliştirecek, eş seçme stratejilerini gözden geçirmelerine yardımcı olacaktır. Bu eğitim programı orta ve yüksek eğitim kademelerinde yaygınlaştırılması ile evlilik ve aile kurumunun içinde bulunduğu krizin çözülmesine önemli bir katkı sağlanacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı evlilik çağına gelmiş ve yakın zamanda evlenme potansiyeli olan genç yetişkinlerin evlilik hayatına ve aile kurumuna çeşitli açılardan hazırlanmasına yardımcı olacak bir Evlilik Öncesi Eğitim Programı geliştirmektir. Bu amaçla geliştirilmesi hedeflenen Evlilik Öncesi Eğitim Programında katılımcılara; evlilik ve aile kurumuna karşı olumlu tutum geliştirmeleri, evlilik sürecine karşı daha gerçekçi beklentiler içine girmeleri, aile olmanın ne demek olduğu ve ne gibi sonuçlar getireceği, aile kurumunun bireysel ve toplumsal işlevleri, aile içi ilişkilerde başarılı olmanın yolları, ikili ilişkilerde çatışma çözüme yöntemleri gibi beceriler kazandırarak toplumdaki aile krizine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaçla evlilik çağına gelmiş ve yakın zamanda evlenme potansiyeli olan üniversite öğrencilerine önce evlilikle ilişkili çeşitli ölçekler uygulanmış ardından Evlilik Öncesi Eğitim programına alınarak 12 haftalık evlilik öncesi eğitim verilmiştir. Program tamamlandıktan sonra aynı ölçekler son test olarak uygulanmış ve katılımcıların tutum ve davranış değişiklikleri analiz edilmiştir. Ölçeklerin belirlenmesi sürecinde alan uzmanlarından görüşler alınmıştır. Ayrıca Evlilik Öncesi Eğitim programının içeriği oluşturulurken yine uzman görüşlerine başvurulmuştur.

Bu çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada öğrencilere evlilik tutum ölçeği, toplumsal cinsiyet ölçeği, eş seçme stratejileri ölçekleri uygulanmış ve elde

edilen sonuçlar SPSS programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda evlilik programı tasarlanmıştır. Evlilik programı tasarlanırken ayrıca literatür taraması yapılmış ve benzer çalışmalar incelenmiştir. İkinci aşamada hazırlanan evlilik programı öğrencilere 14 haftalık sürede uygulanmıştır. Üçüncü aşamada ise son test yapılarak ön test sonuçları ile karşılaştırılmış ve değerlendirme yapılmıştır. Bu araştırma Evlilik Öncesi Eğitim programının Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi öğrencilerine etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada deneysel desen kullanılmıştır. Örneklemin belirlenmesinde amaçlı örneklem tipi tercih edilmiştir. Çalışmada önce araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Ayrıca daha önce Yıldız (2017) tarafından geliştirilmiş ve güvenilirlik geçerlik çalışmaları yapılmış olan “Evlilik Olgunluk Ölçeği”, Özen, Engin ve Uğurlu (2016) tarafından geliştirilmiş ve güvenilirlik geçerlik çalışmaları yapılmış olan Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği, Braaten ve Rosen (1998) tarafından geliştirilen ve Soysal, Baş ve Aysan (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan Evlilik Tutumu Ölçeği ve son olarak Jones ve Nelson (1996) tarafından geliştirilen ve Soysal, Baş ve Aysan (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan Evlilik Beklenti Ölçeği uygulanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Türkiye’de son yıllarda evlenme oranlarında hızlı bir düşüş, boşanma oranlarında ise artışlar yaşanmaktadır. 2021 yılında evlenme sayısı 561.710 oldu. Kaba evlenme oranı ise binde 6,68 olarak gerçekleşti (TUİK). Boşanan çiftlerin sayısı ise 2021 yılında 174 bin 85 olarak gerçekleşti. Kaba boşanma hızı 2,07 oldu (TUİK). Yıllara göre ortalama evlenme yaşı her iki cinsiyette de yükselmiştir. Ortalama evlenme yaşı 2001 yılında kadınlarda 22,7 iken 2021’de 25,4, erkeklerde ise 2001’de 26,0 iken 2021’de 28,1 olmuştur (TUİK). Kaba boşanma hızının en yüksek olduğu 10 il sırasıyla İzmir, Antalya, Uşak, Muğla, Denizli, Eskişehir, Mersin, Aydın, Karaman ve Ankara’dır. Kaba boşanma hızının en düşük olduğu 10 il Bingöl, Mardin, Ağrı, Van, Batman, Bitlis, Muş, Siirt, Hakkâri ve Şırnak’tır (TUİK). Boşanmaların %33,6’sı evliliğin ilk 5 yılı, %20,9’u ise evliliğin ilk 10 yılı içinde gerçekleşmiştir (TUİK). TUİK verilerine göre son bir yıl içinde boşanma olaylarından 165 bin 937 çocuk etkilenmiştir. Çalışmamızla ilgili bir başka sorun da doğum istatistikleridir. Toplam doğurganlık hızı 2001’de 2,38 çocuk iken 2020 yılında 1,76 olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler ışığında aile kurumunun önemli bir krizle karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu nedenle genç yetişkinlerin evlenme tutum ve davranışlarının değiştirilmesi ve evliliğe dair farkındalık düzeylerinin artırılması önem arz etmektedir. Evlilik Öncesi eğitim programları evlilik çağına gelmiş genç yetişkinlerin evliliğe dair farkındalık düzeylerini yükseltmek ve

bu yolla aile kurumunun karşı karşıya kaldığı krize müdahale etmek bakımından faydalı olabilir. Çalışmamızda evlilik çağında olan genç yetişkinlere evlilik öncesi eğitim vererek tutumlarının değişip değişmeyeceği gözlenecektir. Elde edilen bulgular ışığında evlilik öncesi eğitim programı yeniden düzenlenecek ve literatürdeki önemli bir eksiklik karşılanmış olacaktır. Bu araştırma deneysel desende tasarlanmıştır. Yerli ve yabancı literatür incelendiğinde evlilik öncesi eğitim programı geliştirmek ve sonuçlarını değerlendirmek amacıyla yapılan yeterli sayıda çalışmanın olmadığı görülmektedir. Yaptığımız bu çalışma diğer araştırmacılara yol göstermek ve aile çalışmalarına dikkat çekmek bakımından da faydalı olacaktır.

Araştırmanın Amacı: Araştırmanın amacı evlilik çağında olan genç yetişkin üniversite öğrencilerinin evlilik ve aile kurumuna karşı tutum ve davranışsal açıdan hazır olmalarını sağlayacak bir evlilik öncesi eğitim programı geliştirmek ve geliştirilen programın sonuçlarının ne kadar başarılı olduğunu değerlendirmektir.

Araştırmanın Hipotezi: Evlilik Öncesi Eğitim Programının üniversite öğrencilerinin evlilik tutumları, çatışma çözme stilleri, olgunluk düzeyleri ve beklentilerine olumlu bir etkisi olacaktır.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Evlilik öncesi eğitim programları 1930'larda ortaya çıkmıştır ve o dönemden itibaren bu programlara olan ilgi artarak devam etmektedir. Özellikle aile kurumunun daha büyük krizlerle karşı karşıya kaldığı Amerika ve Avrupa'da bu tip programlar daha yaygındır. Evlilik öncesi eğitim üzerine yapılan çalışmalar 1980'lerden beri yaygınlaşmış, araştırmacılar eğitim programının etkinliği üzerine veriler ortaya koymuştur. Literatür incelemesi kapsamlı bir şekilde yapılmış ve yerli literatürde evlilik öncesi eğitim çalışmalarının oldukça sınırlı olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat yabancı literatürde 1980'leden itibaren evlilik öncesi eğitime yoğun bir biçimde ilgi durulduğu görülmüştür.

Evlilik öncesi eğitim çalışmalarında çoğunlukla programın içeriği irdelenmiş, deneysel çalışmalar yapılmış, müstakbel çiftlerin evlilik öncesi eğitim programına ne düzeyde ve hangi boyutlarda ihtiyaçlarının olduğu incelenmiştir. Yapılan çalışmalar evlilik öncesi eğitim programlarında müstakbel çiftlere şu becerilerin kazandırılmasını önermektedir: evlilik beklentileri, ekonomik konular, bireysel benzerlik ve farklılıklar, çocuklar, ebeveyn rolleri, aile içi rol dağılımı, akrabalık ilişkileri, evlilik beklentileri, iletişim ve çatışma çözme yöntemleri ve cinsel ilişkiler.

Birçok çalışma evlilik öncesi eğitim programlarının etkili yürütüldüğü sürece boşanma oranlarının ve evlilik çatışmalarının azaltılmasına bir çözüm olabileceğini ortaya koymuştur (Risch, Riley, & Lawler, 2003). Risch ve diğerleri (2003) evlilik öncesi eğitim programlarının şu amaçlara odaklanması gerektiğini söylemektedir: (a) Evlilik öncesi eğitim programları, çiftlere evliliğin sadece iki kişi arasında gerçekleşen özel bir birliktelik değil aynı zamanda toplumsal ve kültürel boyutları da olan kolektif bir ilişki olduğunun hatırlatılması gerekmektedir. (b) Çiftler evlilik öncesi eğitim programları yardımıyla birlikte yaşamının çeşitli sorunlarının keşfetme ve bunlar üzerine çeşitli çözüm yolları geliştirme fırsatı elde ederler. (d) Sorunlarla başa çıkma yolları öğrenirler. (e) Çiftler stres durumunda sorunun üstesinden gelme ya da danışmanlık alma bakımından farkındalık kazanırlar. (f) Evlilik öncesi eğitim programları çiftlerin istikrarsızlık ve doyumsuzluk ihtimallerini azaltacaktır. Nickols, Fournier ve Nickols (1986), evlilik öncesi eğitim programı uygulamış ve eğitim programına katıldıktan sonra evlenen çiftlerden geri bildirimler almıştır. Çiftlerde en büyük olumlu geribildirim cimsel ilişkiler ve iletişim becerilerinde gözlenmiştir. Elde edilen geribildirimler eğitim programının genel anlamda olumlu sonuçlar verdiğini göstermiştir. Larsen ve Olson (1989), evlilik sürecinde olan 179 çift üzerine boylamsal bir çalışma yapmış ve eğitim programının olumlu sonuçlarının elde edildiğini bildirmiştir. Bu nedenle bu tür programların bir çiftin gerçekçi beklentilerine, kişilik sorunlarına, iletişime, çatışma çözümüne, boş zaman etkinliklerine ve aile ilişkilerine odaklanması gerektiğini bildirmiştir. Ayrıca Larsen ve Olson, evlilik uyumsuzluğu ve sorunların erken dönemlerde daha fazla yaşandığını da ortaya koymuştur. Barlow (1999), Hristiyanlar arasındaki boşanma oranının Hristiyan olmayanlara göre oldukça yüksek olduğunu ve kilisenin evlilik öncesi eğitim konusunda yetersiz olduğunu ifade ederek yeni bir proaktif modele ihtiyaç olduğunu iddia etmiştir. Bu nedenle bozuk evliliklerin onarılması ve yeni evliliklerin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlamak için yeni bir model sunmuştur. Bader ve diğerleri (1980), evlilik öncesi eğitim sisteminin geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirmesi amaçlı bir çalışma yapmış, çalışmada deney ve kontrol gruplarıyla düğün öncesi ve sonrası aşamalarda görüşmeler gerçekleştirilmiş ve eğitim programına katılan çiftlerin katılmayanlara kıyasla evlilik problemlerini çözmede daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Bader ve diğerlerinin (1980) yaptığı çalışmanın en ilginç bulgusu; eğitim alan katılımcıların evliliğin ilk yılında çatışma bildirimlerinin oldukça az olduğu, buna karşın eğitim almayan kontrol grubunun ise evliliğin ilk yıllarında sorunlar hakkında konuşmaktan kaçındığı, ikinci altı ayda ise yüksek düzeyde çatışma bildirdiği yönündedir. Ridley ve Sladeczek (1992), bir ilişki geliştirme programında

eğitim alan evlilik öncesi çiftlerin ilişki kurma yollarındaki karakteristik ihtiyaçlarının değiştirip değiştirmediğini belirlemek amacıyla çalışma yapmış ve katılımcıları 24 saatlik bir eğitim programına dahil etmiştir. Elde edilen sonuçlar eğitim programının etkili sonuçlar elde edebildiği yönünde olmuştur. Risch ve diğerleri (2003), benzer bir çalışma yapmış ve en yaygın bildirilen sorunların iş ve aile ilişkileri arasındaki dengeyi kurmak, cinsel ilişkilerde tatminsizlik, mali durum, evlilik beklentileri, iletişim ve çatışma çözme problemleri olduğunu bildirmişlerdir. Risch ve diğerleri (2003) evlilik ilk beş yılında ortaya çıkan temel sorunları incelemiş ve evlilik öncesi eğitim programları için temel içerik alanları belirlemiştir. Araştırma sonucuna göre tavsiye edilen temel içerik alanları şunlardır: Finansal konular (evliliğin getireceği finansal yük, kocanın kariyeri, finansal durum, finansal karar alma, kadının kariyeri), ev işleri hakkında beklentiler, iletişim ve çatışma çözme stilleri, cinsel konular (cinsel ilişki sıklığı, cinsel tatminsizlik, cinsel sorunlar) rol beklentileri (ev işleri hakkında beklentiler ve toplumsal cinsiyet rolleri), geniş aile sorunları (ebeveynler ve akrabalar ve aile üyelerinin bakımı), çocuklar (gebelik kaybı, kısırlık, çocuk planlama, çocuk sayısı ve doğum kontrolü) uyum sorunları (ilgi ve eğlence anlayışındaki farklılıklar, ortak arkadaşlar, bireysel farklar, inanç farklılıkları), ilişki kalitesi (bencillik, sadakat, evliliğe bağlılık, cinsel sadakat ve sevgi eksikliği) ve sağlık sorunu (madde kullanımı, zührevi hastalıklar ve kronik hastalıklar) (Risch, Riley, & Lawler, 2003). Risch ve diğerleri (2003), konu hakkında yapılan çeşitli araştırmalara atıf yaparak günümüz çiftlerinin birçoğunun çift maaşlı olduğunu ve bu durumun çeşitli sorunları da beraberinde getirdiğini ileri sürmektedir. Çift gelirli ailelerde her iki çiftin de çalışmasından dolayı zaman sorunu, ev içi görev dağılımı, çocuk bakımı ve otorite sorunu gibi konularda çeşitli zorluklar daha yaygın yaşandığı tespit edilmiştir.

EVLİLİK ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Yızminci yüzyılın başından itibaren başta Amerika olmak üzere batılı devletlerde aile kurumun güçlendirilmesini amaçlayan çeşitli kurumsal çalışmalar yapılmıştır. 1908’de aile refahının sağlanması ve iyileştirilmesi amacıyla Amerikan Ev Ekonomisi Derneği, 1914’de cinsel eğitim, zührevi hastalıkların ve fuhuşun önlenmesi için Amerikan Sosyal Hijyen Derneği kurulmuştur. Evliliğe hazırlıkta ilk üniversite kursu Boston Üniversitesi’nde Ernest Groves tarafından 1922’de açılmıştır. 1929’da aile uzmanları, kuruluşlar ve ajanslar arasında koordinasyon ve işbirliği sağlamak amacıyla Ulusal Ebeveyn Eğitimi Konseyi kurulmuştur. 1934’te aileyi korumak, aile değerlerini sürdürmek, danışmanlık yöntemleri geliştirmek ve aile hayatı eğitim teknikleri geliştirmek amacıyla çok disiplinli bir anlayışla akademik konferanslar düzenlenmiştir. 1938’de

evlilik hayatında profesyonel hizmetler veren uzmanları, dernek liderlerini, araştırmacıları ve eğitimcileri bir araya getirmek için Aile İlişkileri Ulusal Konseyi kurulmuştur (Darling, 1988). 1948’de Family Service Association of American aile yaşamı eğitimi çağrılarını yapmış, kiliseler, okullar ve çeşitli işletmelerin eğitim programları desteklenmiş, kitaplar, broşürler, dergiler, gazeteler, filmler, simülasyonlar ve teknolojik aletler yardımıyla eğitim çalışmaları yapılmıştır (Darling, 1988). Cooperative Extension Service (CES) 1980’lerde aile durumunun iyileştirilmesine dair çalışmalar yapmıştır: (1) Ailenin iyileştirilme için kamu politikaları ve hizmetler bağlamında neler yapılabileceğine dair çalışmalar. (2) Aile güçlendirme çalışmaları (3) Stres ve çatışma yönetimi (4) Ebeveyn eğitimi (Darling, 1988).

Evlilik öncesi eğitim çalışmaları yüzyılın başından beri yürütülmektedir. Önceleri kiliseler tarafından verilen bu eğitim zamanla diğer profesyonel kurumlar tarafından da yürütülmeye başlanmıştır (Maybruch, Pirutinskyb, & Pelcovitz, 2014). ABD, Kanada, Avusturya ve İngiltere’de okullarda aile kurumunun iyileştirilmesine dair dersler okutulmaya başlanmış (Stahmann, 2000), bazı eyaletler tarafından çeşitli yasal düzenlemeler yapılarak evlenme hazırlığı yapan genç çiftlere evlilik öncesi eğitim zorunluluğu getirilmiştir (Elkin, 1977). Türkiye’de bu çalışmaların ilki “evlilik okulu” ismiyle İstanbul Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmiştir (Sürerbiçer, 2008). 2012 yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Türkiye Belediyeler Birliği ile protokol imzalayarak belediyeler bünyesinde evlenme sürecinde olan çiftlere evlilik öncesi eğitim uygulamaları başlatmıştır. Yine Aile ve sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde çeşitli yayınlar hazırlanmış ve evlilik öncesi eğitim programları uygulanmıştır (Sevim, 2018). Bu tür çalışmalar Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı bünyesinde yürütülmeye devam etmektedir. Bu da göstermektedir ki Türkiye’de bakanlık düzeyinde evlilik öncesi eğitim programlarının gerekliliği fark edilmiş ve geleceğe dönük somut adımlar atılmaya başlanmıştır.

EVLİLİK ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMLARININ İÇERİĞİ

Evlilik öncesi danışmanlık fikri yeni değildir. Barlow (1999), Katolik Kilisesi’nin nişanlı çiftlere evlilik hayatında karşılaşılabilecek zorluklarla tanıştırmak amaçlı bir eğitim verdiğini fakat bunların mentörlük ve grup seansı biçiminde yürütüldüğü için yetersiz olduğunu belirtmiştir. Ayrıca birçok din görevlisinin evlilik öncesi eğitim konusunda hazırlıksız olduğunu ve bu nedenle mevcut haliyle kilisenin sunduğu evlilik öncesi eğitim hizmetlerinin ihtiyacı tam olarak karşılayamadığını aktarmıştır.

Buckner ve Salts (1985), evlilik öncesi eğitim programlarında grup çalışmalarının yetersiz olacağını ve bireysel yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini söylemekte-

dir. Programın temel amaçlarından biri çiftlerin evlilik kararlarını, seçtiği çiftin doğru kişi olup olmadığını tekrar gözden geçirme fırsatı sunmak olduğunu ifade etmektedir. Yine eğitim programı çatışma çözme ve problemlerin üstesinden gelme becerileri de kazandırmalıdır. Programın bir başka işlevi arkadaşlar, akrabalar, din, değerler, eğlence, finansal konular, çocuklar ve ihtiyaç halinde profesyonel yardım alma konularında beceri kazandırmak ve farkındalıklar oluşturmaktır (Buckner & Salts, 1985). Buckner ve Salts (1985), eğitim programının birkaç oturum halinde olması gerektiğini söylemektedir. Oturumlarda evliliğe dair çeşitli konular ayrı ayrı ele alınmalı, tartışma konuları paylaşılmalı ve ev ödevleri verilmelidir. Oturumlar şu şekilde ilerlemelidir: (1) Düşün planları, (2) beklentiler, roller, ihtiyaçlar ve hedefler, (3) aile, finans, arkadaşlar ve eğlence, (4) ebeveynlerle toplantı (5) cinsel konular (Buckner & Salts, 1985).

Duval (1971), evliliğin sağlam temeller üzerine inşa edilebilmesi için evlilik öncesi eğitim programları bir dizi gelişimsel görev üstlenmesi gerektiği söylemiştir: (a) Mali kaynakların kullanımı, yetki ve kontrol modelleri tasarlamak, (b) ailevi roller ve görevlerin belirlenmesine yardımcı olmak, (c) karşılıklı olarak tatmin edici bir cinsel ilişkinin geliştirilmesi, (d) entelektüel ve duygusal bir iletişim biçimi, (e) akraba ve arkadaşlarla başarılı bir ilişki geliştirme, (f) karar verme kalıpları ve (g) çiftlerin birbirlerine uygun olup olmama bakımından kararlarını gözden geçirme fırsatı sunmak (Bagarozzi & Rauen, 1981).

Silliman ve Schumm (1999), evlilik öncesi eğitim programlarının etkililiği üzerine yaptığı çalışmada programa dair çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur: Esnek ve uyarlanabilir program kullanılmalı, eğitimcilerin yeterliliği statüsünden daha fazla önemsenmeli, profesyoneller arasından seçilmeli, programlarda çiftlerin gerçekçi beklentiler oluşturması sağlanmalı, çiftleri dinleme programın önemsenmeli, bireylerin güçlü yönleri ve ihtiyaçları belirlenmeli, pratik ve uygulanabilir içerikler hazırlanmalı, danışanlarla kurulan iletişim çiftler evlendikten sonra da sürdürülmeli, iletişim becerilerinin geliştirilmesi önemsenmeli, ideal eğitim süresi 12-24 saat arası olmalı, şayet düşün tarihi yakınsa daha kısa programlar hazırlanmalı, şiddet ve istismar riski taşıyan çiftlerde iletişim becerilerine ağırlık verilmelidir.

Bu eğitim içeri hazırlanırken daha önce yapılan çalışmalar (Alpaydın, 2012; Bagarozzi & Bagarozzi, 1982; Bodenmann, 2016; Giblin, 1994; Larson & Holman, 1994; Markman & Hahlweg, 1993; McGeorge & Carlson, 2006; Ponzetti, 2016; Sene-diak, 1990; Williams, 1992) incelenmiş ve çalışmamızda kullanılacak olan içerik bu çalışmalardan hareketle geliştirilmiştir.

KONULAR	ALT KONULAR	EĞİTİM SÜRESİ
1. Ders içeriğinin tanıtımı ve ön testin uygulanması		90 dk.
2. Evlilik kavramı, evliliğin tarihçesi ve evlilikten beklentiler	2.1. Evlilik nedir ne değildir? 2.2. Flört etme, birlikte yaşama ve evlilik arasındaki benzerlikler ve farklılıklar. 2.3. Evliliğin diğer ilişki türlerine göre avantajları nelerdir? 2.4. Evliliğin diğer ilişki türlerine göre dezavantajları nelerdir? 2.5. Erken yaşta evlenme ve evlenmekte geç kalmanın avantaj ve dezavantajları. 2.6. Evlilikten sonraki ilişkide neler farklı olacak ve neler aynı kalacak?	90 dk.
3. Evlilikte roller, beklentiler ve aile içi rol dağılımı	3.1. Ebeveynlik becerileri 3.2. Ev işleri ile ilgili beceriler 3.3. Rol dağılımı	90 dk.
4. Evlilikten sonra sosyal yaşam	4.1. Arkadaş ilişkileri 4.2. Sosyal faaliyetler 4.3. Akraba ilişkileri 4.4. Tatiller, bayramlar, ritüeller	90 dk.
5. İletişim Becerileri ve Çatışma Çözme Yöntemleri	5.1. İkili iletişimi geliştirmenin yolları 5.2. Evlilik çatışmasına sebep olan faktörler 5.3. Çatışma çözme yolları 5.4. Öfke ve sessizlikle başa çıkma	90 dk.
6. Finansal durum ve planlama	6.1. Evliliğin finansal boyutu 6.2. Harcamalarla ilgili kararlar nasıl verilecek?	45 dk.
7. Kişilik ve tutumlardaki benzerlik ve farklılıklar	7.1. Tutum ve davranışlardaki farklılıklar aile içi ilişkilere nasıl yansır? 7.2. İnanç, beslenme, hobi, eğitim seviyesi, ekonomik gelir durumu, meslek, vatandaşlık, inanç, mezhep, ırk gibi farklılıklar evliliği etkiler mi? 7.3. Farklılıklardan kaynaklanan sorunları çözme	90 dk.
8. Akrabalık ilişkileri	8.1. Akrabaların evlilik ilişkisine etkileri 8.2. Kayınvalideler	45 dk.

9. Çocuklar	9.1. Çocuk planlaması nasıl yapılacak? 9.2. Çocukların bakımından kim, nasıl sorumlu olacak? 9.3. Çocuk yetiştirme ve disipline etme?	90 dk.
10. Din, kültür ve politik görüş	10.1. İnanç sistemleri ve aile ilişkileri 10.2. Çocukların inanç eğitimi. 10.3. Politik görüş ve kültürel unsurlardaki benzerlik ve farklılıklar.	45 dk.
11. Kariyer	11.1. İş hayatından kaynaklı sorunlarla başa çıkma 11.2. Kimin kariyeri daha önemli olacak? 11.3. Çiftlerden sadece biri çalışıyorsa? 11.4. Çiftlerin her ikisi de çalışıyorsa?	45 dk.
12. Cinsellik ve romantizm	12.1. Romantizm nasıl canlı tutulur? 12.2. Cinsellik çiftler için önemli midir? 12.3. Evlilik dışı ilişkiler ve evliliğe etkileri	45 dk.
13. Boşanma, sağlık sorunları ve yaşlılık	13.1. Kronik sağlık sorunları 13.2. Yaşlılık 13.3. Eş kaybı 13.4. Boşanma 13.5. Dul kalma	90 dk.
14. Düğün planlaması ve yaşanan sorunlar	14.1. Evlilik kararı nasıl alındı 14.2. Ev kurma planları 14.3. Harcamalar	45 dk.
15. Son test uygulama		90 dk.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

2022-2023 eğitim öğretim yılı güz yarısında Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi'nde Evlilik Öncesi Eğitim dersi açılmış ve gönüllü olan 104 (63 kadın, 41 erkek) bekar öğrenci iki ayrı grup olarak eğitime dahil edilmiştir. Örneklem grubu seçkisiz örneklem türlerinden biri olan tesadüfi örneklem yöntemi ile oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan öğrenciler 3. ve 4. sınıf öğrenciler arasından tercih edilmiştir. Katılımcıların yaş aralığı 20-27 yaş aralığında değişmektedir. Katılımcılardan 70'i romantik bir ilişkisi olduğunu, 34'ü ise romantik ilişkisinin olmadığını bildirmiştir.

Prosedür

Çalışma başlamadan önce Erzurum Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kuruluna başvurulmuş ve E-88012460-050.01.04-211726 evrak numarası ile etik kurul onayı alınmıştır. 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz döneminde 104 öğrencilik iki ayrı gruba araştırmacı tarafından geliştirilen eğitim programı 14 hafta boyunca yüz yüze eğitim yöntemi ile uygulanmıştır. Geliştirilen eğitim programı literatür taraması yapılarak hazırlanmıştır. Eğitim programının birinci haftasında katılımcılara araştırmacının amacı anlatılmış ve ön test uygulaması yapılmıştır. Araştırmayı katılan öğrencilere bilgilendirici onay formu uygulanmıştır. Katılımcılar 4 ayrı ölçeğin sorularını sınıf ortamında online olarak doldurmuştur.

Veri Toplama Araçları

Evlilik Olgunluk Ölçeği

Yıldız (2017) tarafından geliştirilmiş olan Evlilik Olgunluk Ölçeği, evliliğe hazırlanan bireylerin, evliliğe ne kadar hazır olduklarını tespit etmek ve evlilik sürecinde yaşanması muhtemel krizlerle baş etme bakımından ne derece hazır oldukları ölçmek amacıyla geliştirilen 6'lı likert tipinde bir ölçektir (Yıldız, 2017). EOÖ, duygusal, ekonomik, toplumsal ve biyolojik olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır.

Evlilik Tutum Ölçeği (Marriage Attitude Scale)

Braaten ve Rosen (1998) tarafından geliştirilen Evlilik Tutumu Ölçeği, Soysal, Baş ve Aysan (2016) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. 23 maddelik 4'lü likert tipinde olan ETÖ evliliğe yönelik bireysel tutumları ölçen bir ölçektir. Katılımcılar evlilikle ilgili çeşitli durumları içeren maddeleri 1'den (kesinlikle katılmıyorum), 4'e kadar (kesinlikle katılıyorum) puanlanması istenmektedir (Soysal, Baş, & Aysan, 2016). Ölçekten alınacak en düşük puan 23 en yüksek puan 92'dir. Ölçekten alınan yüksek puan evliliğe karşı olumlu tutumu, düşük puan ise olumsuz tutumu göstermektedir (Soysal, Baş, & Aysan, 2016).

Romantik İlişkilerde Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği

Özen, Engin ve Uğurlu (2016) tarafından geliştirilmiş olan ÇÇSÖ, romantik ilişkilerde çatışma çözme stillerini kültüre özgü maddeler yardımıyla ölçen 6'lı likert tipinde bir ölçektir. ÇÇSÖ, olumlu çatışma çözme stilleri, olumsuz çatışma stilleri, boyun eğme ve geri çekilme olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Katılımcılar ölçek maddelerini 1 (hiç katılmıyorum) ile 6 (çok katılıyorum) arasında derecelendirmektedirler. Ölçekten yüksek puan almak çatışma çözüm stillerini çok kullanma, düşük

puan almak ise az kullanmak anlamına gelmektedir (Özen, Engin, & Uğur, 2016). ÇÇSÖ puanlaması sadece alt boyutlar bakımından yapılmakta ve ölçeğin toplam puanı anlamlı sonuç yansıtmamaktadır (Özen, Engin, & Uğur, 2016). Bu nedenle çalışmamızın analiz aşamasında alt boyutlar üzerinden analiz yapılmıştır.

Evlilik Beklenti Ölçeği (Marriage Expectation Scale)

Jones ve Nelson (1996) tarafından geliştirilen Evlilik Beklenti Ölçeği, Soysal, Baş ve Aysan (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve güvenirlik geçerlik çalışması yapılmıştır. Ölçek 40 maddeden oluşmaktadır ve 5’li likert tipindedir. Evlilik Beklenti Ölçeği; evlilikteki samimiyet, eşitlik ve uyumlulukla ilgili beklentileri ölçmektedir (Jones & Nelson, 1996; aksataran Soysal, Baş, & Aysan, 2016). Ölçekten alınan puanlar en düşük 40 en yüksek 120 arasında değişmektedir ve 0-85 arası düşük, 85-96 arası gerçekçi ve 97-120 aralığı ise yüksek beklentiyi ifade etmektedir (Jones & Nelson, 1996; aktaran Soysal, Baş, & Aysan, 2016).-

Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 22 paket programı ile analiz edilmiştir. Veri analizi iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada araştırma verileri hatalardan arındırılmış ve analize ilişkin varsayımlar test edilmiştir. Normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir.

Evlilik olgunluk ölçeğinin ön test sonuçları normal dağılım özelliği gösterirken (Skewness:-,061, Kurtosis: -.320) son test sonuçları normal dağılım özelliği göstermemiştir (Skewness:-1,992, Kurtosis: 11,222). Bu nedenle Evlilik Olgunluk Ölçeği ön test son test puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır.

Romantik İlişkilerde Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği’nin ön test ve son test puanları normal dağılım özelliği göstermiştir (Ön Test: Skewness:-,023, Kurtosis: -.285; Son Test: Skewness: ,074, Kurtosis: ,775). Normallik test sonuçlarına dayanarak ÇÇSÖ ön test son test ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını tespiti için bağımlı (ilişkili) gruplar t testi kullanılmıştır.

Evlilik Beklenti Ölçeği’nin ön test son test verileri normal dağılım özelliği göstermiştir (Ön Test: Skewness:-,331, Kurtosis: ,016; Son Test: Skewness: ,762, Kurtosis: 2,525). Bu sonuçlar doğrultusunda Evlilik Beklenti Ölçeğinin Ön test ve son test verileri arasındaki farkın anlamlılık derecesine bağımlı (ilişkili) gruplar t testi ile bakılmıştır.

Evlilik Tutum Ölçeği’nin ön test son test verileri normal dağılım özelliği göstermiştir (Ön Test: Skewness:-,611, Kurtosis: ,624; Son Test: Skewness: -,065, Kurtosis:

,450). Bu sonuçlar doğrultusunda Evlilik Beklenti Ölçeğinin ön test ve son test verileri arasındaki farkın anlamlılık derecesine bağlı (ilişkili) gruplar t testi ile bakılmıştır.

BULGULAR

Evlilik Beklenti Ölçeğine İlişkin Bulgular

Tablo 1. Deney Grubunun EBÖ Ön Test ve Son Test Sonuçlarına İlişkin Betimsel Bulgular

Ölçüm	\bar{X}	Cronbach's Alpha
Evlilik Beklenti Ölçeği Ön Test	3,76	,874
Evlilik Beklenti Ölçeği Son Test	3,54	,904

Jones ve Nelson (1996), Evlilik Beklenti Ölçeği'nde yüksek puanların gerçekçi olmayan beklentiye temsil ettiğini ifade etmiştir (Soysal, Baş, & Aysan, 2016). Deney grubuna uygulanan ön test sonuçları Tablo 1'de görüldüğü gibi 3,76, son test puan ortalaması ise 3,54 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlara dayanarak deney grubuna katılan öğrencilerde yüksek beklenti durumundan gerçekçi beklenti durumuna doğru bir değişim yaşandığı söylenebilir. Ön test ve son test ortalamaları arasındaki puan farkının anlamlılık düzeyi bağımlı gruplar t testi ile incelenmiş ve aradaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür ($p < .05$).

Tablo 2. Deney Grubunun EBÖ Ön Test ve Son Test Verilerine İlişkin Bağımlı Gruplar t testi Sonuçları

		Paired Samples Test							
		Paired Differences							
		Std. Deviation		95% Confidence Interval of the Difference		t	df	Sig. (2-tailed)	
Mean	n	Mean	Std. Error	Lower	Upper				
Pair 1	EBÖ ön test_ort EBÖ son test ort	,218	,440	,055	,108	,328	3.969	63	,000

Evlilik öncesi eğitim programında katılımcılara evliliğin getireceği güçlükler dair eğitim verilmiş ve öğrencilerin aile ilişkilerinde daha gerçekçi beklentiler içinde olmaları sağlanmıştır. Eğitim sürecinde çocuk bakımı, aile içi iletişim sorunları, akrabalık ilişkileri, toplumsal cinsiyet rolleri, ev içi rol dağılımı, iktisadi sorunlar, kültürel farklılıklardan kaynaklı çatışmalar ve sağlık sorunları gibi başlıklar altında aile ilişkilerinde yaşanan muhtemel güçlükler ve bu güçlükler dair çözüm önerileri üzerinde

durulmuştur. Bunun sonucunda katılımcıların rasyonel davranma yetilerinin gelişeceği öngörülmüştür. EBÖ sonuçları evlilik öncesi eğitimin gerçekçi beklenti oluşturma bakımından etkili olduğunu göstermiştir.

Diğer birçok araştırmanın da ortaya koyduğu gibi (Larson, 1992; Sabatelli, 1988) evliliğe dair yüksek beklentiye sahip olan çiftlerin evlendikten sonra hayal kırıklığı yaşama ihtimali oldukça yüksektir. Bu nedenle gerçekçi beklentilerin evlilik doyumuna olumlu etki yaptığına dair ortak görüş mevcuttur. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar bu ortak görüşü desteklemiştir.

Evlilik Olgunluk Ölçeğine İlişkin Bulgular

Tablo 3. Deney Grubunun EOÖ Ön Test ve Son Test Sonuçlarına İlişkin Betimsel Bulgular

Alt Boyutlar	\bar{X}	Cronbach's Alpha
Duygusal Boyut Ön Test	4,61	,753
Duygusal Boyut Son Test	4,91	,886
Ekonomik Boyut Ön Test	3,94	,753
Ekonomik Boyut Son Test	4,28	,886
Toplumsal Boyut Ön Test	4,85	,753
Toplumsal Boyut Son Test	5,09	,886
Biyolojik Boyut Ön Test	5,45	,753
Biyolojik Boyut Son Test	5,40	,886

Tablo 4. Deney Grubunun EOÖ Ön Test ve Son Test Sonuçlarına İlişkin Wicoxon İşaretli Sıralar Analiz Sonuçları

Alt Boyutlar	Ölçümler	Olgunluk Öntest-Olgunluk Son test
Duygusal Boyut	Z	-4,369
	Asymp. Sig. (2-tailed)	,000
Ekonomik Boyut	Z	-3,815
	Asymp. Sig. (2-tailed)	,000
Toplumsal Boyut	Z	-3,373
	Asymp. Sig. (2-tailed)	,001
Biyolojik Boyut	Z	-,166
	Asymp. Sig. (2-tailed)	,868

Evlilik Olgunluk Ölçeği Duygusal, Ekonomik, Toplumsal ve Biyolojik olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin verileri normal dağılım özelliği göstermediği için (Skewness:-1,992, Kurtosis: 11,222) test sonuçları arasındaki farkın anlamlılık düzeyi nonparametrik testlerden Wilcoxon işaretli sıralar testi ile yapılmıştır. Katılımcıların duygusal özelliklerini ölçen maddelerden oluşan birinci alt boyuttan ön test sonuçları ($\bar{X}=4,61$) ile son test sonuçları ($\bar{X}=4,91$) arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<,05$). Katılımcıların evlilik olgunluk düzeyini ekonomik bakımdan ölçen ikinci alt boyutun ön test sonuçları ($\bar{X}=3,94$) ile son test sonuçları ($\bar{X}=4,28$) arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmiştir. Buna göre evlilik öncesi eğitime katılan öğrencilerin evliliğin evlilik boyutuna dair algılarında olumlu bir değişme gerçekleştiği değerlendirilebilir. Evlilik Öncesi eğitim programında ekonomik boyut şu iki alt başlıkla ele alınmıştır: (a) Evliliğin finansal boyutu (b) Harcamalarla ilgili kararlar nasıl verilecek? Eğitim esnasında katılımcılara aile ilişkilerinde finansal planlamaya ve eşler arasında yaşanacak muhtemel güçlüklerle dair eğitim verilmiştir. Ölçek sonuçları, verilen eğitimin ekonomik bakımdan olgunlaşma düzeyine olumlu etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Toplumsal olgunluk düzeyini ölçen üçüncü alt boyutun ön test sonuçları ($\bar{X}=4,85$) ile son test sonuçları arasında ($\bar{X}=5,09$) anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. EOÖ, çiftlerin evlilik sürecinde yaşanacak toplumsal ve sosyal ilişkilerdeki muhtemel senaryolara dair sorular içermektedir. Araştırmanın dördüncü boyutu ise biyolojik alt boyuttur. Dördüncü alt boyutun ön test sonuçları ($\bar{X}=5,45$) ile son test sonuçları ($\bar{X}=5,40$) arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Dolayısıyla evlilik öncesi eğitim programının biyolojik olgunlaşma ile ilgili herhangi bir etkisi olmamıştır.

Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeğine İlişkin Bulgular

Tablo 5. Deney Grubunun ÇÇSÖ Ön Test ve Son Test Sonuçlarına İlişkin Betimsel Bulgular

Alt Boyutlar	\bar{X}	Cronbach's Alpha
Olumlu Çatışma Çözme Stilleri Ön Test	2,67	,707
Olumlu Çatışma Çözme Stilleri Son Test	2,87	,746
Olumsuz Çatışma Çözme Stilleri Ön Test	4,23	,707
Olumsuz Çatışma Çözme Stilleri Son Test	4,56	,746
Boyun Eğme Ön Test	3,50	,707
Boyun Eğme Son Test	3,71	,746
Geri Çekilme Ön Test	3,66	,707
Geri Çekilme Son Test	4,11	,746

Tablo 6. Deney Grubunun ÇÇSÖ Ön Test ve Son Test Sonuçlarına İlişkin Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

		Paired Differences							
		95% Confidence Interval of the Difference					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper			
Pair 1	ÇÇÖ f1 Ön Test								
	ÇÇÖ f1 Son Test	-,192	,722	,078	-,348	-,035	-2,43	83	,017
Pair 2	ÇÇÖ f2 Ön Test								
	ÇÇÖ f2 Son Test	-,329	,647	,070	-,469	-,188	-4,66	83	,000
Pair 3	ÇÇÖ f3 Ön Test								
	ÇÇÖ f3 Son Test	-,210	,798	,087	-,383	-,037	-2,41	83	,018
Pair 4	ÇÇÖ f4 Ön Test								
	ÇÇÖ f4 Son Test	-,454	,972	,106	-,665	-,243	-4,28	83	,000

Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği (a) olumlu çatışma çözme stilleri, (b) olumsuz çatışma çözme stilleri, (c) Boyun eğme ve (d) Geri çakılma olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin dört alt boyutunun ön test ve son test sonuçları bağımsız gruplar t testi ile analiz edilmiş ve Tablo 6’da görüldüğü gibi bütün alt boyutlarda anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür ($p < ,05$). Buradan hareketle evlilik öncesi eğitimin katılımcıların çatışma çözme stillerine beklenen yönde bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Evlilik Tutum Ölçeği Sonuçları

Tablo 7. Deney Grubunun ETÖ Ön Test ve Son Test Sonuçlarına İlişkin Betimsel Bulgular

Ölçüm	\bar{X}	Cronbach's Alpha
Evlilik Tutum Ölçeği Ön Test	58,88	,717
Evlilik Tutum Ölçeği Son Test	59,80	,756

Tablo 8. Deney Grubunun ETÖ Ön Test ve Son Test Sonuçlarına İlişkin Bağımlı Gruplar T Testi Sonuçları

Paired Samples Test								
Paired Differences								
		Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	Sig. (2-tailed)
				Lower	Upper			
Pair 1	ETÖ ön test ort ETÖ son test ort	-,042 ,256	,029	-,100	,015	-1.458	77	,149

ETÖ, bireylerin evliliğe dair tutumlarını ölçen 23 maddelik tek boyutlu 4'lü likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin 6 maddesi kişilerin şu andaki ya da gelecekteki muhtemel evliliğiyle ilgili duygularını ölçmektedir. Diğer 17 madde kişilerin evlilikle ilgili genel tutumlarını ölçmektedir (Soysal, Baş, & Aysan, 2016). Evlilik öncesi eğitim programına katılan öğrencilerin ön test ortalaması 58,88, son test puanı ise 59,80 olarak belirlenmiştir. Braaten ve Rosen (1998), ölçekten alınan puanların yükselmesinin evliliğe dair olumlu tutumu işaret ettiğini bildirmiştir (Braaten & Rosen, 1998). ETÖ sonuçlarının normal dağılım özelliği gösterdiği için (Ön Test: Skewness: -,611, Kurtosis: ,624; Son Test: Skewness: -,065, Kurtosis: ,450) ön test ve son test sonuçları arasındaki farkın anlamlılık derecesi bağımlı gruplar t testi yapılmıştır. Tablo 8'de de görüldüğü gibi katılımcıların ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sonuç ışında evlilik eğitimine katılan grubun evlilik tutumlarının değişmediği sonucuna varılmıştır. Diğer bir ifadeyle evlilik öncesi eğitim programı katılımcıların evlilik tutumlarını geliştirme bakımından etkili olamamıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Evlilik öncesi eğitim programının içeriği araştırmacı tarafından ilgili literatür taraması yapılarak oluşturulmuş ve Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi'nde eğitim gören öğrencilere gönüllülük esasına göre üniversite seçmeli ders kapsamında 14 haftalık sürede uygulanmıştır. Katılımcılar üniversitenin değişik bölümlerinden öğrencilerden oluşmuştur. Eğitimin başında, yapılan çalışmanın amacı detaylıca açıklanmış ve Evlilik Tutum Ölçeği, Evlilik Olgunluk Ölçeği, Evlilik Beklenti Ölçeği ve Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği uygulandıktan sonra eğitime başlanmıştır. Eğitim sürecinde yabancı literatürden, araştırma bulgularından ve akademik kitaplardan faydalanılmıştır. Eğitim boyunca ele alınan bütün başlıklar katılımcıların evlilik

sürecinde olan genç yetişkinler olduğu dikkate alınarak aktarılmıştır. Konu başlıkları işlenirken vaka örnekleri paylaşılmış ve öğrencilerin evlilik sürecinde yaşanan muhtemel senaryoları somut olarak değerlendirmeleri çabası içinde olunmuştur. Eğitim süreci boyunca öğrencilerin evlilik ve aile ile ilgili içeriklere yüksek motivasyonla katılım gösterdiği gözlenmiştir. Ayrıca herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmamıştır.

Ön testin uygulanması aşamasında her katılımcıya kod verilmiş son test uygulanırken de aynı kodlarla katılım gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi aşamasında araştırmacı tarafından her ölçeğin verileri ayrı ayrı incelenmiş ve hatalı veriler elenmiştir. Bu nedenle 104 katılımcının olduğu araştırmada ölçek sonuçlarının analizine dahil edilen öğrenci sayıları farklılıklar gösterebilmiştir. Analizler sonucunda evlilik öncesi eğitim programının çatışma çözme beceri, evlilik beklentisi ve evlilik olgunlaşması bakımından etkili olduğu ve beklenen yönde sonuçlar verdiği görülmüştür. Fakat eğitim programının evlilik tutumlarının değişmesine herhangi bir etki etmediği gözlenmiştir. Bu nedenle hazırlanan evlilik öncesi eğitim programının tutum geliştirme bakımından zayıf yönleri olduğu kanaatine varılmıştır. Geliştirmiş olduğumuz içerik diğer araştırmacılar ve uzmanlar tarafından kullanılırken bu yönüyle dikkat edilmeli ve tutum geliştirmeye dönük içerikler gözden geçirilmelidir. Fakat bu durum tutumların değişme özelliğiyle de ilgili olabilir. Zira tutumlar kısa bir zaman dilimi içinde değişmeyen ve zaman sonra değişim gözlenebilen bir özelliktir.

Daha önce de ifade edildiği gibi bazı araştırmacılar evlenme sürecinde olan genç yetişkinlerin evlilik beklentilerinin yüksek olduğunu ve gerçekçi olmadığını ortaya koymuştur. Bireyler, evlilikten gerçekçi olmayan beklentiler içinde olabilmektedir. Aslında bu durum gayet normaldir. Zira her insan için yaşayacağı evlilik biricik ve özeldir. Bu nedenle genç yetişkin bireyler hayal ettikleri evliliği gerçekçi olmayan biçimde algılayabilmekte ve adeta gerçeği öngörmekte zorlanabilmektedir. Konu hakkında yapılan çalışmalar gençlerinin evlilikle ilgili yüksek beklentiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bizim araştırmamızda da yapılan evlilik beklentisi ölçeğinden benzer sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin katılımcıların birçoğu gelecekteki muhtemel eşiyse, sorunsuz bir evlilik yaşayacakları, eşinin daima çekici olacağı, eşlerin birbirlerine karşı ilgisinin her zaman yüksek olacağı, ev işlerinde adil bir dağılım olacağı, romantizmin daima süreceği vb. yönünde beklentiler ifade etmişlerdir. Bu tür beklentiler elbette gayet insani ve doğaldır. Fakat zaman zaman gerçekçi olmayan beklentiler evlendikten sonra hayal kırıklıklarının yaşanmasına sebep olmaktadır ve bu durum evliliğin başarısız olmasına sebep olabilmektedir. Evlilik öncesi eğitimde uygulanan

EBÖ ön test sonuçları beklenen yönde yüksek çıkmıştır. Yani katılımcıların büyük kısmında gerçekçi olmayan yüksek beklentiler olduğu tespit edilmiştir. Fakat eğitim sürecinde evlilik ve aile ilişkilerinde yaşanması muhtemel ya da çiftler arasında en yaygın biçimde yaşanan güçlükler aktarıldıktan sonra daha rasyonel beklentilerin oluştuğu görülmüştür.

Eğitim boyunca katılımcılara evliliğin bütün boyutları ele anılırken çiftler arasında yaşanan birçok muhtemel sorun tartışılmıştır. Evlilikle flört ilişkisi arasındaki farkların ortaya konulması ve evliliğin ciddiyeti ile karşı karşıya olunması katılımcıların zaman zaman kaygılanmalarına sebep olmuştur. Fakat bu durumu olumsuz bir etki olarak düşünmenin doğru olmadığı görüşümdedir. Zira evlilik süresince ve sonrasında müstakbel çiftlerin, yaşanması muhtemel sorunları ve değişiklikleri öğrenmiş olması kısa süreli bir şok etkisi yaratabilir. Bu etkinin birkaç hafta sonra ortadan kalkacağı ve bireylerin daha rasyonel davranışlar içine gireceği kanaatindeyim. Bunu anlamak için birkaç ay sonra deney gurubuna ölçeğin tekrar uygulanması faydalı olabilir.

Çalışmada katılımcılara uygulanan bir diğer ölçek Evlilik Olgunluk Ölçeği olmuştur. EOÖ, Duygusal, Ekonomik, Toplumsal ve Biyolojik olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda yapılan ön test ve son test sonuçları arasındaki analizler, eğitim programının EOÖ'nün ilk üç boyutu üzerinde anlamlı ve beklenen yönde bir etkisinin olduğunu, dördüncü alt boyutta ise olumlu ya da olumsuz bir etkisinin olmadığını göstermiştir. EOÖ'nün birinci boyutu olan "duygusal boyut", katılımcıların evlilik sürecinde yaşayacakları duygusal durum ya da sorunlarla ilgili maddeler içermektedir. Eğitim programında katılımcılara evliliğin sebep olabileceği duygusal değişiklikler ya da sorumluklara dair içerikler aktarılmıştır. Örneğin eşler arasında yaşanması muhtemel iletişim sorunları ve çatışma çözme yöntemleri hakkında bilgiler aktarılmıştır. Ya da duygusal ilişkilerde yaşanan çeşitli değişikliklere dair örnekler paylaşılmıştır. Eğitim sonunda katılımcıların duygusal olgunluk seviyelerinde beklenen yönde değişimin olması verilen eğitim içeriğinin yeterli ve başarılı olduğunu göstermiştir. Bu sonuç evlilik öncesi eğitim programları için oldukça önemlidir. Zira çiftler arasında yaşanan sorunların en önemlilerinden biri duygusal anlamda tükenmedir ve bu durum evlilik doyumunun zayıflamasına sebep olmaktadır. EOÖ'nün ikinci boyutu ise ekonomik boyuttur. Bu kısımda ölçek katılımcıların evliliğin getireceği ekonomik sorunlara ya da değişikliklere dair maddeler içermektedir. Genellikle genç yetişkinler evliliğin ileriki yıllarda karşılarına çıkaracağı ekonomik zorlukların sebeplerini ya da sonuçlarını yeteri kadar öngörmekte zorlanabilmektedir. Aynı zamanda maddi

anlamda hayatı boyunca aileleri tarafından desteklenmiş olan gençler evliliğe ilk adımlarını attıkları zaman finansal yönetim hakkında tecrübesizdirler. Evlilik öncesi eğitimde evliliğin finansal boyutuna dair eğitim verilmiştir. Katılımcıların evlilik olgunluk düzeyini ekonomik bakımdan ölçen ikinci alt boyutun ön test sonuçları ($\bar{X}=3,94$) ile son test sonuçları ($\bar{X}=4,28$) arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmiştir. Buna göre evlilik öncesi eğitime katılan öğrencilerin evliliğin ekonomik boyutuna dair algılarında olumlu bir değişme gerçekleştiği değerlendirilebilir. Evlilik Öncesi eğitim programında ekonomik boyut şu iki alt başlıkla ele alınmıştır: (a) Evliliğin finansal boyutu (b) Harcamalarla ilgili kararlar nasıl verilecek? Eğitim esnasında katılımcılara aile ilişkilerinde finansal planlamaya ve eşler arasında yaşanacak muhtemel güçlüklerle dair eğitim verilmiştir. Ölçek sonuçları, verilen eğitimin ekonomik bakımdan olgunlaşma düzeyine olumlu etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. EOÖ'nün üçüncü boyutu toplumsal boyuttur. Bu boyutta ölçekte evlendikten sonra sosyal ve toplumsal ilişkilerde yaşanması muhtemel durumlara dair maddeler bulunmaktadır. Evlenme sürecinde olan genç yetişkinler evliliğin sebep olabileceği sosyal ve toplumsal değişiklikleri gözden kaçırabilmektedir. Örneğin bir çift evlendikten sonra sosyal ilişkilerinde bir değişiklik olmayacağını düşünebilmekte ya da karşı cins ile sosyal arkadaşlıklarının aynen devam etmesini bekleyebilmektedir. Eğitimden önce uygulanan ön test sonuçları da bunu desteklemiştir. Evlilik öncesi eğitim programı sonrasında katılımcıların bu bakımdan farkındalık düzeyleri artırılmaya çalışılmıştır. Yakın akrabalar, arkadaşlar, sosyal çevre ile görüşme sıklığı, arkadaşlık ilişkilerindeki dereceler ve sorumluluklar üzerine eğitim verilmiştir. Aynı zamanda katılımcıların görüşleri de alınarak örnek vakalar üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir farklılaşmasının olması verilen eğitimin olumlu bir etkisinin olduğunu göstermiştir. Özetle evlilik olgunluk ölçeğinden elde edilen veriler göstermiştir ki evlilik öncesi eğitim programı için geliştirdiğimiz eğitim içeriği ve uyguladığımız eğitim, katılımcıların ekonomik, duygusal ve toplumsal bakımından olgunlaşmasına katkı sağlamışken biyolojik olgunlaşmaya etki etmemiştir.

Geliştirdiğimiz ve uyguladığımız evlilik öncesi eğitim programında katılımcılara evlilik sürecinde yaşanması muhtemel çatışmalar ve bunların çözümlerine dair eğitim verilmiştir. Bu anlamda şu alt başlıklar ele alınmıştır: (1) İkili iletişimi geliştirmenin yolları, (2) Evlilik çatışmasına sebep olan faktörler, (3) Çatışma çözme yolları, (4) Öfke ve sessizlikle başa çıkma. Bu eğitimin evliliğin ölçülmesi için Özen, Engin ve Uğurlu (2016) tarafından geliştirilmiş olan Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stil-

leri Ölçeği kullanılmıştır. ÇÇSÖ, dört alt boyuttan oluşmakta ve sonuçlar değerlendirilirken her alt boyut ayrı ayrı ele alınmaktadır. ÇÇSÖ'nün birinci alt boyutu "Olumsuz Çatışma Çözme Stilleri"dir. Bu bölümde ölçekte çatışma esnasında çiftlerin kullandığı olumsuz stillere dair maddeler bulunmaktadır. Örneğin: (1) Tartışma esnasında konuyla ilgisiz de olsa zayıflıklarını yüzüne vururum. (2) Bağırıp çağırarak istediğimi yaptırım. ÇÇSÖ'nün ikinci alt boyutu "Olumlu Çatışma Çözme Stilleri"dir. Bu alt boyutta ölçekte şu tip maddeler bulunmaktadır: (1) Tartışmada ortak bir çözüm noktası bulmaya çalışırım. (2) Sorunun tüm yönlerini tartışma sırasında konuşmak isterim. (3) Sorunun uzamadan çözülebilmesi için kaynağını bulmaya çalışırım. ÇÇSÖ'nün üçüncü alt boyutu "Boyun Eğme"dir. Bu alt boyutta şu tip maddeler bulunmaktadır: (1) Problemi büyütmemek için onu sakinleştirmeye çalışırım. (2) Kavganın büyümemesi için onun istediği şeyleri yaparım. (3) Sorunun çözülmesine yardımcı olacağına inanırsam durumu alttan alırım. ÇÇSÖ'nün dördüncü alt boyutu "Geri Çekilme"dir. Bu alt boyutun örnek maddeleri ise şunlardır: (1) Çok sinirlenmişsem konuşmayı ertelerim. (2) Sorun yaşadığımızda sevgilimin yanından uzaklaşıyorum. (3) Çok gergin olduğumuzda susarım.

İletişim becerileri ve çatışma çözme stilleri hakkında eğitim verilirken yakın ilişkiler, akraba ilişkileri, kişilik tipleri, iletişim becerileri ve çatışmanın muhtemel sebepleri üzerinde örnek vakalar üzerinde de durularak tartışılmıştır. Çoğunlukla çiftler arasında en yaygın çatışma sebepleri ve bunların çözümleri ile farklı kişilik tiplerin çatışma tutumları hakkında bilgiler aktarılmıştır. Eğitim sonunda elde edilen veriler, katılımcıların ÇÇSÖ'nün bütün alt boyutlarında beklenen yönde anlamlı farklılaşma olduğunu göstermiştir. Bu sonuç bize müstakbel çiftlerin evlilik öncesi eğitimde iletişim becerileri ve çatışma çözme stillerinde ihtiyaç duyulan desteğe dair bilgi vermektedir. Zira genç yetişkinler uzun süreli ilişki türlerinde ve evliliğin sebep olduğu çeşitli sorunlar hakkında deneyimsiz oldukları için iletişim sorunları yaygın biçimde yaşanabilmektedir. Bu durum evliliğin kısa sürede yıpranmasına ve evlilik doyumunun zayıflamasına sebep olabilmektedir. Hazırlanacak olan evlilik öncesi eğitim programlarında bu kazanım üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

Evlilik Öncesi Eğitim programında kullandığımız dördüncü ölçek, Braaten ve Rosen (1998) tarafından geliştirilen ve Soysal, Baş ve Aysan (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan "Evlilik Tutumu Ölçeği"dir. Evlilik öncesi eğitim programında elde edilen veriler katılımcıların evlilik tutumlarında olumlu ya da olumsuz herhangi bir anlamlı değişiklik olmadığını göstermiştir. Bu sonuç eğitim içeriğinin bu açıdan yeniden gözden geçirilmesinin gerektiğini göstermektedir. Benzer çalışmalar yapılırken

bizim geliştirdiğimiz içeriği bu anlamda yetersiz olduğu dikkate alınmalıdır. Fakat bu yapılırken tutumların kısa sürede değişmeyen kişilik özellikleri olduğu da gözden kaçırılmamalıdır.

Sonuç olarak araştırmamızda literatür taraması yapılarak ve uzman görüşleri alınarak hazırladığımız evlilik öncesi eğitim programının yakın gelecekte evlenme potansiyelleri yüksek olan genç yetişkin üniversite öğrencileri üzerinde olumlu etkileri olmuştur. Diğer araştırmacıların yapacakları benzer çalışmalar bizim çalışmamızın olumlu ve olumsuz yönleri tespit etmek adına oldukça önemlidir. Türkiye’de üniversite eğitimi alan genç sayısının oldukça fazla olması da düşünöldüğünde üniversitelerde üçüncü ve dördüncü sınıflarda evlilik öncesi eğitim dersinin verilmesi gençlerin evliliğe nispeten hazırlıklı olmasına katkı sağlayacaktır. Bu eğitim programları aile kurumunda yaşanan krizleri tamamen önleyemese de çok önemli etkisinin olacağı yönünde sonuçlar alınmıştır. Eğitime katılan öğrencilerin önemli bir kısmının eğitim boyunca yüksek motivasyonla katılım sağlaması bunun göstergelerinden biridir.

Etik Beyan

“Evlilik Öncesi Eğitim Programının Geliştirilmesi ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi (Erzincan Örneği)” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu çalışmaya başlamadan önce Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Sosyal ve Beşerf Bilimler Etik Kuruluna başvurulmuş ve E-88012460-050.01.04-211726 evrak numarası ile etik kurul onayı alınmıştır. Makale, Etik Kuralları Yayın Etiği Komitesinin (Committe on Publication Ethics- COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay Dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Mali Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares that they have no competing interest.

Financial Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Altuntaş, S., & Atli, A. (2015). Eş seçme stratejileri envanteri geliştirilmesi . *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 123-135.
- Bader, E., Microys, G., Sinclair, C., Willett, E., & Conway, B. (1980). Do marriage preparation programs really work?: A Canadian experiment. *Journal of Marital and Family Therapy* , 6(2), 171-179, doi: 10.1111/j.1752-0606.1980.tb01303.x.
- Bagarozzii, D. A., & Rauen, P. (1981). Premarital counseling: appraisal and status. *The American Journal of Family Therapy*, 9(3), 13-30, doi:10.1080/01926188108250407.
- Barlow, J. L. (1999). A new model for premarital counseling within the church. *Pastoral Psychology*, 48(1), 3–9. doi:10.1023/a:1021998511250 .
- Braaten, E. B., & Rosen, L. A. (1998). Development and validation of the marital attitude scale. *journal of divorce & remarriage*, 29(3-4), 83-91.
- Buckner, L. P., & Salts, C. J. (1985). A premarital assessment program. *Family Relations*, 34(4), 513-520, doi:10.2307/584012 .
- Darling, C. A. (1988). Family Life Education. M. B. Sussman, & S. K. Steinmetz içinde, *Handbook of marriage and the family* (s. 815-834). Springer.
- Elkin, M. (1977). Premarital counseling for minors: The Los Angeles experience. *The Family Coordinator*, 26(4), 429-443, doi.org/10.2307/581767.
- Gongla, P. A., & Edward H. Thompson, J. (1988). Single-parent families. M. B. Sussman, & S. K. Steinmetz içinde, *Handbook of Marriage and the Family* (s. 397-418). Springer.
- Jones, G. D., & Nelson, E. S. (1996). Expectations of marriage among college students from intact and non-intact homes. *Journal of Divorce and Remarriage*, 82(6), 171-189.
- Laner, M. R., & Russel, J. N. (1995). Marital expectations and level of premarital involvement: does marriage education make a difference? *Teaching Sociology*, (23), 28-34.
- Larsen, A. S., & Olson, D. H. (1989). Predicting marital satisfaction using prepare: a replication study. *Journal of Marital and Family Therapy* , 15(3), 311-322, doi:10.1111/j.1752-0606.1989.tb00812.x .
- Larson, J. n. (1992). You're my one and only": premarital counseling for unrealistic beliefs about mate selection . *The American Journal of Family Therapy*, 20(3), 242–253. doi:10.1080/01926189208250893 .

Maybruch, C., Pirutinskyb, S., & Pelcovitz, D. (2014). Religious premarital education and marital quality within the orthodox jewish community. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, (13)4, 365-381, doi:10.1080/15332691.2014.953655.

Nickols, S. A., Fournier, D. G., & Nickols, S. Y. (1986). Evaluation of a preparation for marriage workshop. *Family Relations*, 35(4), 563. doi:10.2307/584518 .

Özen, A., Engin, S. S., & Uğur, N. S. (2016). Romantik ilişkilerde çatışma çözüm stilleri ölçeği: geçerlik güvenirlik çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 4(7), 1-19, doi: 10.7816/nesne-04-07-01.

Ridley, C. A., & Sladeczek, I. E. (1992). Premarital relationship enhancement: its effects on needs to relate to others. *Family Relations*, 41(2), 148-153 doi:10.2307/584826.

Risch, G. S., Riley, L. A., & Lawler, M. G. (2003). Problematic issues in the early years of marriage: content for premarital education. *Journal of Psychology and Theology*, 31(3), 253-269.

Sürerbiçer, F. S. (2008). *Boşanmış bireylerin deneyimlerine göre evlilik eğitimi gereksinimi*. 2008: Ankara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sabatelli, R. M. (1988). Exploring relationship satisfaction: a social exchange perspective on the interdependence between theory, research, and practice. *Family Relations*, Vol. 37, No. 2 (Apr., 1988), pp. 217-222, 37(2), 217-222.

Sevim, Y. (2018). Evlilik öğretilebilir mi? . *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(61), 606-610.

Soysal, F. S., Baş, A. U., & Aysan, F. (2016). Evlilik beklentisi ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 119-128.

Soysal, F. S., Baş, A. U., & Aysan, F. (2016). Evlilik tutumu ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1951-1964.

Stahmann, R. F. (2000). Premarital counselling: a focus for family therapy. *The Association for Family Therapy*, 22(12), 104-116, doi:10.1111/1467-6427.00140 .

Yıldız, M. (2017). Evlilik olgunluk ölçeğinin geliştirilmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 1(1), 24-34.

